

รายการอ้างอิง

กฎหมายตราสามดวง เล่ม ๑. พระนคร: คุรุสภา, ๒๕๐๕.

การศาสนา, กรม. **ประมวลระเบียบกรมการศาสนา**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๑๖.

การศาสนา, กรม. **ประวัติการศึกษาของสงฆ์**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๗.

การศาสนา, กรม. **รายงานเรื่อง: การศึกษาของคณะสงฆ์ไทย**. กรุงเทพฯ: กรม, ๒๕๑๖.

การศึกษาแห่งชาติ, สำนักงานคณะกรรมการ. **สภาพการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย**. กรุงเทพมหานคร: การพิมพ์
พระนคร, ๒๕๒๖.

จุไรรัตน์ แสนใจรักษ์. **วิทยานิพนธ์: พัฒนาการการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย พ.ศ. ๒๔๘๙-๒๕๒๗**. คณะศิลปศาสตร์.
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๑.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. **โครงการแบบซ่อมแซมปรับปรุงอาคารคณะอักษรศาสตร์ ๑**. ๒๕๓๙.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. **ประวัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (๒๔๕๙ - ๒๕๐๙)**. พระนคร: สมาคมสังคัมศาสตร์,
๒๕๑๐.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. **ประวัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (๒๕๑๐-๒๕๑๙)**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
๒๕๒๐.

โชติ กัลยาณมิตร, ศ. **สถาปัตยกรรมแบบไทยเดิม**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๙.

ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระบรมวงศ์เธอกรมพระยา. **ประชุมพระนิพนธ์เกี่ยวกับตำนานทางศาสนา**. กรุงเทพฯ,
๒๕๑๔.

ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระบรมวงศ์เธอกรมพระยา. **มูลเหตุแห่งการสร้างวัดในประเทศไทย**. พระนคร: โรงพิมพ์
โสภณพิพรรฒธนากร, ๒๔๗๒.

ทองสุข สุวีโร (มีนุช), พระมหา. **วิทยานิพนธ์: ความสนใจต่อการศึกษาพระปริยัติธรรมของพระสงฆ์**. คณะสังคัม
วิทยาและมนุษยวิทยา. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๙.

ทิพากรวงศ์, เจ้าพระยา. **พระปฐมเจดีย์**. เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพ พระไชยศาสตร์ราชสภาพดี (เชื้อ
จามรมาน), ๒๕๐๒.

นราธิประพันธ์พงศ์, พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยา. **จดหมายเหตุลาลูแบร์**. พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๐๕.

แน่นน้อย คักดีศรี, ศ.มร. **มรดกสถาปัตยกรรมกรุงรัตนโกสินทร์**. กรุงเทพฯ, ๒๕๓๗.

ปฏิพัทธ์ ดาระดาษ. **ลายไทย ภาพไทย เล่ม ๑**. กรุงเทพฯ: ปฏิพัทธ์ ดาระดาษ, ๒๕๔๑.

ปฏิพัทธ์ ดาระดาษ. **ลายไทย ภาพไทย เล่ม ๒**. กรุงเทพฯ: ปฏิพัทธ์ ดาระดาษ, ๒๕๔๑.

ประยูทธ ปยุตโต, พระมหา. **พระพุทธศาสนากับการศึกษาในอดีต**. พระนคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๑๓.

ผุสดี ทิพทัส, รศ. **สถาปนิกสยาม: พื้นฐาน บทบาท ผลงาน และแนวคิด (พ.ศ. ๒๔๗๕ - ๒๕๓๗)**. (ม.ป.ท.),
๒๕๓๙.

พระบรมราชโองการกัษวชิราวุธวิทยาลัย. บรรณากรในงานพระราชทานเพลิงศพ พระยาภะรตราชา ม.ว.ม., ป.ช. ท.จ.ว.

พระเทพวชิรมิต. **สมุดตำราลายไทย**. กรุงเทพฯ: คุรุสภา, ๒๕๓๗.

ภิญโญ สุวรรณคีรี, รศ. **หนังสือชุดสื่อสาระ ๖: ลายไทย**. กรุงเทพฯ: คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

มหาวิทยาลัย. **ประวัติมหาวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๑.

มหาวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกฉบับสำหรับประชาชน: ย่อความจากพระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ๔๕ เล่ม.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

มหาวิทยาลัย, **พุทธศาสนาประวัติ ระหว่างปี ๒๕๐๐ ปีที่ล่วงแล้ว.** พระนคร: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๖.

แม่กองบาลีสนามหลวง. **บัญชีแสดงผลการสอบบาลีสนามหลวง.** กรุงเทพฯ: สำนักงานแม่กองบาลีฯ, ๒๕๓๙.

แม่กองบาลีสนามหลวง. **บัญชีแสดงผลการสอบบาลีสนามหลวง.** กรุงเทพฯ: สำนักงานแม่กองบาลีฯ, ๒๕๔๐.

แม่กองบาลีสนามหลวง. **บัญชีแสดงผลการสอบบาลีสนามหลวง.** กรุงเทพฯ: สำนักงานแม่กองบาลีฯ, ๒๕๔๑.

แม่กองบาลีสนามหลวง. **บัญชีแสดงผลการสอบบาลีสนามหลวง.** กรุงเทพฯ: สำนักงานแม่กองบาลีฯ, ๒๕๔๒.

แม่กองบาลีสนามหลวง. **บัญชีแสดงผลการสอบบาลีสนามหลวง.** กรุงเทพฯ: สำนักงานแม่กองบาลีฯ, ๒๕๔๓.

วชิรญาณวโรรส, สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยา. **การคณะสงฆ์.** พระนคร: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๔.

วชิรญาณวโรรส, สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยา. **วินัยมุข เล่ม ๒.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

วรมณี (ประยูทธ ปยุตโต), พระราชา. **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์.** กรุงเทพมหานคร: บริษัท ด้านสุทธาการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๒๘.

เวที (ประยูทธ ปยุตโต), พระเทพ. **พระพุทธศาสนากับการศึกษาในอดีต.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๓.

ศิลปากร, กรม. **กองโบราณคดี. ทะเบียนโบราณสถานในเขตหน่วยศิลปากรที่ ๒.** กรุงเทพฯ: กรม, ๒๕๓๘.

ศิลปากร, กรม. **กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์. วัดสำคัญกรุงรัตนโกสินทร์.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ยูนิเน็ต, ๒๕๒๕.

ศิลปากร, กรม. **พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คลังวิทยา, ๒๕๑๖.

ศิลปากร, กรม. **เรื่องพระปฐมเจดีย์ : กรมศิลปากรตรวจสอบชำระใหม่.** (ม.ป.ท.), ๒๕๐๖.

ศิลปากร, กรม. **เรื่องพระปฐมเจดีย์ : ตรวจสอบชำระใหม่และการบูรณะปฏิสังขรณ์พระปฐมเจดีย์.** กรุงเทพฯ: กรม, ๒๕๒๘.

ศิลปากร, กรม. **ลายปูนปั้น งานช่างประณีตศิลป์ของไทย.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐.

ศึกษาธิการ, กระทรวง กรมการศาสนา. ที่ศธ. ๐๔๐๔/๑๗๒๘๙. ลงวันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๒๖ **การรับรองคุณวุฒิ เปรียญธรรม ๙ ประโยคและปริญญาตรีของมหาวิทยลัยสงฆ์, ๒๕๒๖.**

สถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. **โครงการสำรวจรังวัดและจัดทำแบบก่อสร้างเพื่อการอนุรักษ์ อาคาร วชิรมงกุฎ โรงเรียนวชิราวุธวิทยาลัย.**

สภาการศึกษา มหาวิทยาลัย. **มจร: อนุสรณ์.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วิบูลกิจ, ๒๕๑๐.

สุภาพร มากแจ้ง, รศ. **รายงานการวิจัย: การศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์.** กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา, ๒๕๔๒.

หอจดหมายเหตุ, เอกสารรัชกาลที่ ๕ ส.๑๒/๑. เรื่องการจัดการเล่าเรียนตามมณฑลต่างๆ สำเนาถวายพระหัตถ์กรม
หมื่นวชิรญาณวโรรส กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว.

ห้องสมุดวชิรญาณ, จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๔ จ.ศ.๑๒๒๑ "ประกาศเรื่องให้ภิกษุสามเณรตั้งอยู่ในศีลสังวร", เลขที่
๓๐. อ้างถึงใน จุไว้รัตน์ แสนใจรักษ์. วิทยานิพนธ์: พัฒนาการการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย พ.ศ. ๒๔๘๙-
๒๕๒๗. คณะศิลปศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๑.

อรชุน กุณนที. องค์เทพเทวี. กรุงเทพฯ: ไพลิน, ๒๕๔๓.

อักษรศาสตร์ จุฬาฯ. ๖๐ รุ่น อักษรศาสตร์บัณฑิต. กรุงเทพฯ: อมรินทร์, ๒๕๓๙.

----- . เอกสารรัชกาลที่ ๕ ศ.๑๖. พระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. ๑๒๑.

Ernst Neufert. Architects'data. London: William Clowes&Sons limited, 1970.

Karl Dohring. Buddhist Temples of Thailand. Bangkok: White Lotus Co. ltd., 2000.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การสัมภาษณ์

กิตติเมธี, พระราช. เจ้าสำนักเรียนวัดเบญจมบพิตร. สัมภาษณ์. พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๕.

ชัยวัฒน์ ดลบัมข. อาจารย์ประจำสำนักเรียนปริยัติธรรมแผนกสามัญญ วัดไตรมิตรวิทยาราม. สัมภาษณ์. พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๕.

ทองสุข สคารโว, พระมหา. พระอาจารย์ใหญ่สำนักเรียนวัดราชสิงขร. สัมภาษณ์. พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๕.

ธรรมกิจจานุรักษ์, พระครู. ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดราชโอรสาราม. สัมภาษณ์. พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๕.

นิยม ฐานิสฺสโร. เจ้าพระคุณสมเด็จพระมหาธีรจารย์. ป.ธ.๙.เจ้าสำนักเรียนวัดชนะสงคราม. สัมภาษณ์. พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๕.

ประกอบ วรภูมิ, พระมหา. พระอาจารย์สำนักเรียนวัดโมลีโลกยาราม. สัมภาษณ์. พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๕.

ประณัติ มหาภินิภุมโน, พระมหา. พระอาจารย์สำนักเรียนวัดสร้อยทอง. สัมภาษณ์. พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๕.

ปัญญาสุธี, พระราช. เจ้าอาวาสและเจ้าสำนักเรียนวัดมหาพฤฒาราม. สัมภาษณ์. พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๕.

พระปัญญาวชิราภรณ์. เลขานุการสำนักเรียนวัดสระเกศ. สัมภาษณ์. พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๕.

พระเมธีสุตภรณ์ ป.ธ. ๙. พระอาจารย์สำนักเรียนวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์. สัมภาษณ์. พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๕.

ไพบุลย์, พระมหา. เลขานุการสำนักเรียนวัดสามพระยา. สัมภาษณ์. พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๕.

เมธาภรณ์, พระราช. เลขานุการสำนักเรียนวัดบวรนิเวศวิหาร รองอธิการบดีฝ่ายเผยแผ่และวิเทศสัมพันธ์. สัมภาษณ์. พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๕.

รัตนวิมล, พระราช. รองเลขานุการแม่กองบาลีสนามหลวง วัดปากน้ำภาษีเจริญ. สัมภาษณ์. พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๕.

วิสุทธิวงศ์, พระศรี. ผู้ช่วยเจ้าอาวาส พระอาจารย์สอนประจำสำนักเรียนวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม. สัมภาษณ์. พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๕.

สถิตคุณากร, พระครู. ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายปกครอง สำนักเรียนวัดบพิตรพิมุข. สัมภาษณ์. พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๕.

สนอง อนุภทโท, พระมหา. พระอาจารย์ใหญ่สำนักเรียนวัดบางนาใน. สัมภาษณ์. พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๕.

สมโชค โชติวิฑฒโน, พระมหา. พระอาจารย์และผู้ช่วยฝ่ายธุรการวัดกาญจนสิงหาสน์. สัมภาษณ์. พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๕.

สวัสดิ เกสรเมธี, พระมหา. เลขานุการสำนักเรียนวัดคฤหบดี. สัมภาษณ์. พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๕.

สายหยุด, พระครู. พระอาจารย์สำนักเรียนวัดอรุณราชวราราม. สัมภาษณ์. พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๕.

สิทธิชัย อติธมฺโม, พระมหา. เลขานุการสำนักเรียนวัดสุทัศนเทพวราราม. สัมภาษณ์. พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๕.

สุบิน ธีรวโร, พระมหา. ผู้ช่วยเลขานุการแม่กองบาลีสนามหลวง วัดปากน้ำภาษีเจริญ. สัมภาษณ์. พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๕.

สุทัศน์, พระมหา. พระอาจารย์ใหญ่สำนักเรียนวัดโมลีโลกยาราม. พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๕.

อำนวย อภิญาโณ, พระมหา. พระอาจารย์สำนักเรียนวัดพระปฐมเจดีย์. สัมภาษณ์. กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๔.

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ๑

**การศึกษาของพระภิกษุ สามเณร ประเภทต่างๆในปัจจุบัน
มหาวิทยาลัยสงฆ์**

การศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยสงฆ์นั้น แบ่งเป็น ๒ฝ่ายคือ มหามกุฏราชวิทยาลัย และมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยดังกล่าวไว้แล้ว ทั้ง ๒แห่งนี้มีสภาพเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐบาล สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ผลิตบัณฑิตทั้งระดับปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี เรียกชื่อปริญญาว่า ศาสนศาสตรบัณฑิต (ศน.บ.- มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย) และพุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย) สาขาต่างๆในปัจจุบันมีดังนี้

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (ศาสนศาสตรบัณฑิต- ศน.บ.)

คณะศาสนปริชญา	คณะมนุษยศาสตร์	คณะสังคมศาสตร์	คณะศึกษาศาสตร์
วิชาเอกพุทธศาสตร์	วิชาเอกภาษาไทย	วิชาเอกสังคมวิทยาและ	วิชาเอกการบริหาร
วิชาเอกปริชญา	วิชาเอกภาษาบาลีและ	มานุษยวิทยา	การศึกษา
วิชาเอกศาสนาเปรียบเทียบ	สันสกฤต	วิชาเอกจิตวิทยา	วิชาเอกการให้คำปรึกษา
วิชาเอกศาสนาและปริชญา	วิชาเอกภาษาบาลี	วิชาเอกประวัติศาสตร์	และการแนะแนว
	วิชาเอกภาษาอังกฤษ	วิชาเอกโบราณคดี	วิชาเอกการศึกษานอก
	วิชาเอกภาษาฝรั่งเศส	วิชาเอกสังคมสงเคราะห์	ระบบ
	วิชาเอกภาษาศาสตร์	ศาสตร์	วิชาเอกสังคมศึกษา
	วิชาเอกวรรณคดีอังกฤษ		วิชาเอกภาษาอังกฤษ
			วิชาเอกภาษาไทย
			วิชาเอกการประถมศึกษา

และมีการปรับปรุงหลักสูตรคือมีระเบียบกำหนดไว้ให้นักศึกษาทุกรูปต้องผ่านวิชาต่อไปนี้เป็นวิชาบังคับคือ

วิชาพระพุทธศาสนาประกอบด้วย

๑. ความรู้ในพระวินัยปิฎก
๒. ความรู้ในพระสุตตันตปิฎก
๓. ความรู้ในพระอภิธรรมปิฎก
๔. ความรู้ในศาสนพิธี การบริหารและกฎหมายคณะสงฆ์
๕. ศึกษาศัพท์พระพุทธศาสนาเป็นภาษาอังกฤษ
๖. ความรู้ในการเผยแผ่ และได้ตอบปัญหาทางศาสนา
๗. ความรู้ภาษาบาลี
๘. ความรู้ภาษาอังกฤษทั้งที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและวิชาการทั่วไป
๙. การปฏิบัติกรรมฐาน ทั้งสมถะและวิปัสสนา

วิชาศาสนาเปรียบเทียบประกอบด้วย

๑. ผู้ก่อตั้งศาสนา
๒. ศาสนาในอดีตและปัจจุบัน

๓. ตำราหรือคัมภีร์ศาสนา
๔. หลักคำสอนสำคัญของศาสนา
๕. ปรัชญาทั้งอภิปรัชญา (Metrophysics) และคุณวิทยา (Axiology)
๖. ประวัติความเป็นมาของศาสนานั้นๆ
๗. สถานภาพในปัจจุบันของศาสนาที่ยังอยู่
๘. ข้อเปรียบเทียบในแง่ต่างๆ

โครงสร้างหลักสูตรศาสนศาสตร์บัณฑิตเป็นหลักสูตรภาคทฤษฎี ๔ปีหรือ ๘ภาคการศึกษา และมีภาคปฏิบัติอีก ๑ปี มีระเบียบการฝึกภาคปฏิบัติดังนี้

๑. ปฏิบัติกรรมฐาน ณ สถานที่และตามระยะเวลาซึ่งมหาวิทยาลัยกำหนดให้เป็นคราวไป
๒. ปฏิบัติศาสนกิจเป็นระยะเวลา ๑ปี ด้วยการไปปฏิบัติศาสนกิจในต่างจังหวัดตามคำสั่งของมหาวิทยาลัย หรือเป็นเจ้าหน้าที่ครูอาจารย์ในสถานศึกษาที่กำหนดหรือในวัดของตน หรือปฏิบัติศาสนกิจอื่นๆ

หลักสูตรศาสนศาสตร์มหาบัณฑิตมี ๒สาขา ได้แก่ สาขาปรัชญาและศาสนา กับสาขาพุทธศาสนศึกษา (สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔.)

สถานที่ในการจัดการเรียนการสอน

ปัจจุบันมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยมีการจัดสร้างอาคารสถานที่ในการศึกษา เป็นส่วนหนึ่งในพื้นที่ของ วัดบวรนิเวศวิหาร และยังมีกระจายการศึกษาไปเป็นวิทยาเขตตามหัวเมืองตามภาคต่างๆอีกหลายแห่ง ซึ่งมีลักษณะเป็นสถานที่ซึ่งให้ความสำคัญสำหรับการศึกษาเป็นหลัก มีห้องสมุดและอาคารเรียนคณะต่างๆ โดยมีกฎสำหรับพระ มีโบสถ์หรือพื้นที่สำหรับทำสังฆกรรมต่างๆด้วยได้

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (พุทธศาสตรบัณฑิต- พธ.บ.)

คณะพุทธศาสตร์	คณะครุศาสตร์	คณะมนุษยศาสตร์	คณะสังคมศาสตร์
วิชาเอกพระพุทธศาสนา	วิชาเอกการบริหารการศึกษา	วิชาเอกภาษาไทย	วิชาเอกรัฐศาสตร์
วิชาเอกอภิธรรม	วิชาเอกการศึกษานอกระบบ	วิชาเอกวรรณคดีไทย	วิชาเอกสังคมวิทยาและ
วิชาเอกภาษาบาลี	โรงเรียน	วิชาเอกภาษาญี่ปุ่น	มานุษยวิทยา
วิชาเอกภาษาสันสกฤต	วิชาเอกสังคมศึกษา	วิชาเอกภาษาจีน	วิชาเอกนิเทศศาสตร์
วิชาเอกบาลีพุทธศาสตร์	วิชาเอกจริยศึกษา	วิชาเอกภาษาอังกฤษ	วิชาเอกเศรษฐศาสตร์
วิชาเอกปรัชญา	วิชาเอกจิตวิทยาการศึกษาและ	วิชาเอกประวัติศาสตร์	วิชาเอกสังคมสงเคราะห์
วิชาเอกศาสนา	การแนะแนว	วิชาเอกพุทธจิตวิทยา	ศาสตร์
วิชาโทโบราณคดี	วิชาเอกคณิตศาสตร์-	วิชาโทภาษาลาว	
	วิทยาศาสตร์	วิชาโทภาษาเขมร	
	วิชาเอกการสอนภาษาไทย		
	วิชาเอกการสอนพระปริยัติ		
	ธรรม		
	วิชาเอกการสอนภาษาอังกฤษ		

โครงสร้างหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต ในสาขาวิชาต่างๆของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ต้องมีจำนวนไม่น้อยกว่า ๑๕๐ หน่วยกิต โดยจะต้องประกอบด้วยหมวดวิชาแกนพระพุทธศาสนาเป็นหลักสูตรบังคับ มุ่งหมายให้พระนิสิตมีความรู้ในด้านพระพุทธศาสนาตามเจตนารมณ์ วิชาพื้นฐานทั่วไปมุ่งหมายให้พระนิสิตมีความรู้ในทุกสาขาวิชาเป็นพื้นฐาน วิชาชีพครูมุ่งหมายให้พระนิสิตมีความสามารถในการอบรมสั่งสอนได้ วิชาเฉพาะสาขาสำหรับพระนิสิตเลือกศึกษาตามความถนัดของตน

โครงสร้างหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิตเป็นหลักสูตรภาคฤดูร้อน ๔ ปีหรือ ๘ ภาคการศึกษา และฝึกภาคปฏิบัติอีก ๑ ปี มีระเบียบการฝึกภาคปฏิบัติดังนี้

๑. ปฏิบัติกรรมฐาน ณ สถานที่และตามระยะเวลาซึ่งมหาวิทยาลัยกำหนดให้เป็นคราวไป
๒. ปฏิบัติศาสนกิจเป็นระยะเวลา ๑ ปี ด้วยการไปปฏิบัติศาสนกิจในต่างจังหวัดตามคำสั่งของมหาวิทยาลัย หรือเป็นเจ้าของที่ครูอาจารย์ในสถานศึกษาที่กำหนดหรือในวัดของตน หรือปฏิบัติศาสนกิจอื่นๆ

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มี ๕ สาขา ได้แก่ สาขาบาลี สาขาพระพุทธศาสนา สาขาปรัชญา สาขาศาสนา และสาขาธรรมนิเทศ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.)

สถานที่ในการจัดการเรียนการสอน

ปัจจุบันมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมีการสร้างอาคารสถานที่ในการศึกษา เป็นส่วนหนึ่งในพื้นที่ของวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ และยังมีกระจายการศึกษาไปเป็นวิทยาเขตตามหัวเมืองตามภาคต่างๆอีกหลายแห่ง ซึ่งมีลักษณะเป็นสถานที่ซึ่งให้ความสำคัญสำหรับการศึกษาเป็นหลัก มีห้องสมุดและอาคารเรียนคณะต่างๆ โดยมีกฎสำหรับพระ มีโบสถ์หรือพื้นที่สำหรับทำสังฆกรรมต่างๆด้วยได้ เช่นวิทยาเขต อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา เป็นต้น

การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

ปัจจุบันโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และตอนปลาย ตามหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลายพุทธศักราช ๒๕๓๔ ของกระทรวงศึกษาธิการ จุดมุ่งหมายเพื่อให้พระภิกษุสามเณรพัฒนาตน ประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัย เป็นศาสนทายาทที่ดี และนำความรู้จากการศึกษาไปศึกษาต่อเพื่อพัฒนาสังคม และสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมปัจจุบันได้ ตามสมควรแก่สมณวิสัย

การศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษานี้อยู่ในความควบคุมดูแลของสภาการศึกษาของคณะสงฆ์ อันมีกรมการศาสนาเป็นผู้ดำเนินการอยู่ในความดูแลของกระทรวงศึกษาธิการ เนื้อหาของหลักสูตรทั้ง ๒ ระดับนี้อาจแบ่งได้เป็น ๒ ส่วนใหญ่ๆคือ ส่วนที่เกี่ยวกับความรู้ทางพุทธศาสนา และส่วนที่เป็นความรู้สามัญ ดังนี้

ความรู้ทางพุทธศาสนา	ความรู้ทางสามัญ
๑. หมวดภาษาบาลี	๑. หมวดภาษาไทย
๒. หมวดธรรมวินัย	๒. หมวดภาษาอังกฤษ
๓. หมวดศาสนปฏิบัติ	๓. หมวดสังคมศึกษา
	๔. หมวดวิทยาศาสตร์
	๕. หมวดคณิตศาสตร์
	๖. หมวดสุขศึกษา

สถานที่ในการจัดการเรียนการสอน

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษานี้เป็นการศึกษาประเภทหนึ่งสำหรับพระภิกษุสามเณร ดังนั้นจึงเป็นระบบการศึกษาที่อยู่ภายในวัด คือมีการจัดสรรสถานที่ภายในบริเวณของวัดไว้ให้เหมาะสมสำหรับการเรียนการสอน ในบางวัดที่มีจำนวนพระน้อยอาจมีการจัดการเรียนการสอนตามศาลาต่างๆ หรือตามวิหาร ศาลาการเปรียญ ส่วนบางวัดที่มีพระเรียนประเภทนี้จำนวนมากก็อาจมีการจัดสถานที่เป็นอาคารสำหรับเป็นสถานศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา โดยเฉพาะและสามารถเปิดรับพระวัดอื่นให้สามารถมาเรียนร่วมได้ด้วย ตามขนาดและระดับความสามารถของทางวัดนั้น

การศึกษาทั้ง ๔ ประเภทดังกล่าวมาข้างต้นเป็นระบบและหลักสูตรการศึกษาประเภทต่างๆของพระภิกษุและสามเณร เมื่อกกล่าวมาเช่นนี้แล้วก็จะขาดเสียมิได้ที่จะต้องกล่าวถึงด้วยคือ การศึกษาของทางฝ่ายคฤหัสถ์ที่เกี่ยวข้องในเนื้อหาทางด้านพระพุทธศาสนาเพื่อความสมบูรณ์ในภาพรวม อันมีรายละเอียดต่างๆดังต่อไปนี้

หลักสูตรนักธรรมศึกษา

ในปี พ.ศ.๒๔๗๒ คณะสงฆ์อนุญาตให้คฤหัสถ์ทั้งชาย-หญิงเข้าสอบความรู้นักธรรมได้ด้วย เรียกว่า หลักสูตรธรรมศึกษาตรี-โท-เอก โดยเปลี่ยนวิชาวินัยบัญญัติเป็นเบญจศีลเบญจธรรมและอุโบสถศีล หลักสูตรธรรมศึกษาในปัจจุบันได้กำหนดแบบเรียนรายละเอียดต่างๆดังนี้ (สำนักงานแม่กองธรรม, ๒๕๔๑: ๑๕-๑๖)

หลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรี

รายวิชา	แบบเรียน
๑. เรียงความแก้กระทู้ธรรม	๑. พุทธศาสนสุภาษิต เล่ม ๑
๒. ธรรม	๒. นวโกวาทแผนกธรรมวิภาคและคิหิปฏิบัติ
๓. ตำนาน	๓. พุทธประวัติ ๑-๒-๓, ปฐมสมโพธิ พระนิพนธ์สมเด็จพระสังฆราช (ปุสสเทว), ศาสนพิธี เล่ม ๑ ขององค์การศึกษา
๔. วินัย	๔. เบญจศีล เบญจธรรม, อุโบสถศีลของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ญาณวรเถร)

หลักสูตรธรรมศึกษาชั้นโท

รายวิชา	แบบเรียน
๑. เรียงความแก้กระทู้ธรรม	๑. พุทธศาสนสุภาษิต เล่ม ๒
๒. ธรรม	๒. ธรรมวิภาคปริจเฉทที่ ๒
๓. ตำนาน	๓. อนุพุทธประวัติ และพุทธประวัติอันกล่าวเฉพาะประวัติ พระสาวกสังคีตติกา, ปฐมสมโพธิ พระนิพนธ์สมเด็จพระสังฆราช (ปุสสเทว), ศาสนพิธี เล่ม ๒ ขององค์การศึกษา

หลักสูตรธรรมศึกษาชั้นเอก

รายวิชา	แบบเรียน
๑. เรียงความแก้กระทู้ธรรม	๑. พุทธศาสนสุภาษิต เล่ม๓
๒. ธรรม	๒. ธรรมวิจารณ์ส่วนปรมัตตปฏิปทาและสังสารวัฏ สมถกรรมฐาน วิปัสสนากรรมฐาน มหาสติปัฏฐาน ศิริमानนทสูตร
๓. ตำนาน	๓. พุทธประวัติ ๑-๒-๓, ปฐมสมโพธิ พระนิพนธ์สมเด็จพระสังฆราช (ปุตสเทว), พุทธานุพุทธประวัติ, อนุพุทธประวัติ, พระปฐมสมโพธิ พระนิพนธ์สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระปรมานุชิตชิโนรส

การเรียนการสอน

โดยมากจะเป็นการสอนโดยพระถ่ายทอดความรู้ทางพระพุทธศาสนาดังกล่าวให้แก่คฤหัสถ์ผู้สนใจมาศึกษาและมีการจัดการสอบวัดองค์ความรู้ชั้นต่างๆเช่นเดียวกันกับการสอบนักธรรม คือระดับธรรมศึกษาชั้นตรี-โท-เอก ตามลำดับ

สถานที่ในการจัดการเรียนการสอน

โดยมากก็เป็นการจัดการเรียนการสอนโดยใช้พื้นที่ต่างๆภายในวัดนั่นเองเพื่อความสะดวกในการสอนของพระและง่ายในการเข้าถึงโดยสะดวกของผู้เรียน เนื่องจากวัดเป็นแหล่งวิทยาการของไทยมาตั้งแต่อดีต การศึกษาต่างๆกำเนิดจากวัดโดยมีพระภิกษุเป็นครูผู้สอน

โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

เป็นกิจกรรมและโครงการพิเศษอีกอย่างหนึ่งของพระสงฆ์ นอกจากภาระหน้าที่ในการจัดการศึกษาให้แก่พระภิกษุ สามเณรต่างๆดังกล่าวแล้ว ผู้บริหารการศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง ๒ แห่งยังจัดให้มีกิจกรรมพิเศษสำหรับพระนักศึกษาได้ปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคม เช่น การจัดตั้งโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง ๒ แห่ง นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งสำนักธรรมวิถียเพื่อเผยแผ่พระศาสนา และการศึกษาบาลีภาคพิเศษสำหรับคฤหัสถ์ เป็นต้น

โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้เปิดสอนเป็นแห่งแรกของประเทศ เมื่อปี พ.ศ.๒๕๐๑ จัดการสอนโดยครูอาจารย์และนักศึกษาชั้นสูงของมหาวิทยาลัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เด็กและเยาวชนรู้จักพระพุทธศาสนาตามสมควรแก่วัย รู้จักใช้ชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา ปฏิบัติศีลธรรมและประการสุดท้ายเพื่อเผยแผ่พุทธศาสนา

การเรียนการสอน มี ๔ ชั้นแบ่งย่อยออกเป็น ๑๒ ชั้นเพื่อให้เหมาะสมแก่วัย

ขั้นต้น แบ่งเป็น ๔ ชั้น รับนักเรียน ป.๑-ป.๔

ขั้นกลาง แบ่งเป็น ๓ ชั้น รับนักเรียน ป.๕-ป.๗

ขั้นปลาย แบ่งเป็น ๓ ชั้น รับนักเรียน ม.ศ.๑-๓

ขั้นสูง แบ่งเป็น ๒ ชั้น รับนักเรียน ม.ศ.๔ ขึ้นไปจนถึงอุดมศึกษา

หลักสูตร มี ๓วิชา คือ วิชาธรรม วิชาพุทธประวัติ วิชาพุทธศาสนาคาภาษาอังกฤษ ภาคปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนา เช่น การกราบไหว้ อารธนาศีล อารธนาธรรม การฝึกพูด นาฏศิลป์ อบรมมารยาทและประเพณีไทย นอกจากนี้ยังจัดกิจกรรมต่างๆร่วมกับสถาบันอื่นในโอกาสสำคัญต่างๆด้วย

การศึกษาในโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์นี้ได้รับความสนใจจากประชาชนเพิ่มขึ้นอย่างมาก ในปี พ.ศ.๒๕๐๔ สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัยก็ได้จัดตั้ง “ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวัดอาทิตย์” ขึ้นเช่นกัน มีวัตถุประสงค์คล้ายคลึงกัน แบ่งการศึกษาออกเป็น ๓ชั้น คือ

ชั้นประถม ๕-๖-๗ เรียกว่า พุทธศาสนาชั้นต้น

ชั้นมัธยม ๑-๒-๓-๔ เรียกว่า พุทธศาสนาชั้นกลาง

ชั้นมัธยม ๕-อุดมศึกษา เรียกว่า พุทธศาสนาชั้นสูง

ทั้ง ๒แห่งนี้จัดการศึกษาเฉพาะวันอาทิตย์ ช่วง ๘.๓๐ - ๑๑.๑๕น. ไม่มีการหยุดเรียนเป็นภาคเหมือนโรงเรียนทั่วไป การศึกษาของโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ได้ดำเนินการต่อมา และได้รับความนิยมมีผู้เห็นความสำคัญและสนใจมาก จนปัจจุบันมีการเปิดโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์มีการกระจายตัวอยู่ในหลายวัดโดยทั่วไป

นอกจากนี้ยังมีแผนกธรรมวิจัยและการศึกษาบาลีภาคพิเศษ โดยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้จัดแผนกธรรมวิจัยเพื่อการเผยแผ่ พุทธศาสนาขึ้นในปี พ.ศ.๒๕๐๒ โดยกำหนดการบรรยายธรรมภาคปริยัติและภาคปฏิบัติ จัดปาฐกถาอภิปรายต่างๆโดยเฉพาะวันพระและวันอาทิตย์ จัดกิจกรรมเผยแผ่เช่น การแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทยุ พิมพ์หนังสือ ตำราเรียน หนังสือธรรมะ สารคดี และงานค้นคว้าวิจัยทางพุทธศาสนา การฝึกสมาธิ วิปัสสนา เป็นต้น และยังมีกรเปิดการสอนบาลีภาคพิเศษสำหรับคฤหัสถ์ เมื่อ พ.ศ.๒๕๐๕ รับนักศึกษาทั้งชาย-หญิงไม่จำกัดวัย มีการศึกษาทุกวันอาทิตย์ ตอนบ่าย

โรงเรียนหรือศูนย์การสอนพระอภิธรรม

มีการขยายขอบเขตการศึกษาออกไปมากมายหลากหลายแนวทาง ทั้งเทคนิคและวิธีการต่างๆ มีการสอนให้ความรู้ความเข้าใจในพระพุทธศาสนาในประเด็นต่างๆตามความสนใจมากมาย ตลอดจนรวมไปถึงมีการเปิดการเรียนการสอนความรู้เฉพาะทางด้านพระอภิธรรมซึ่งนับได้ว่าเป็นตัวแก่นหรือหลักธรรมของพุทธศาสนาให้แก่คฤหัสถ์หรือประชาชนผู้สนใจด้วย ปัจจุบันมีการจัดการสอนหรือแสดงความรู้ทางพระอภิธรรม ในสถานที่ต่างๆไม่เฉพาะแต่ในวัดเท่านั้นยังมีการจัดสอนอยู่ในสถานศึกษาต่างๆตามชมรม หรือศูนย์การศึกษา ตลอดจนธรรมสถานต่างๆด้วย การจัดสรรเวลาต่างๆเป็นไปตามความเหมาะสมของแต่ละสถานที่ ผู้สอนในปัจจุบันมีทั้งที่เป็นพระภิกษุสงฆ์ และคฤหัสถ์หรือฆราวาสผู้ที่มีความรู้ศึกษาพระอภิธรรมมาอย่างมากมายจนแตกฉานก็มาเป็นผู้สอนได้เช่นกัน

หลักสูตรหรือหมวดของเนื้อหาวิชาที่ว่าด้วยเรื่องในส่วนของพระอภิธรรมปิฎก หรืออภิธรรมมัตถสังคหะซึ่งมีการเรียบเรียงเพื่อให้สามารถทำการศึกษาเข้าใจได้ง่ายขึ้น

พระอภิธรรมปิฎกคือ ธรรมใดที่แสดงไว้เป็นส่วน ล้วนแต่เป็นปรมัตถสังคหะ คือตามความเป็นจริงอันมีเนื้อความไม่เปลี่ยนแปลงแปรผัน เพื่อจะได้เห็นแจ้งในสภาวะธรรมนั้นๆ โดยไม่กล่าวอ้างถึงบุคคลมาเป็นสำคัญ มี ๔๒๐๐๐พระธรรมขันธ์ จำแนกเป็น ๗คัมภีร์คือ

คัมภีร์ธัมมสังคณี ว่าด้วย หมวดแห่งปรมัตถธรรม

คัมภีร์วิภังค์ ว่าด้วย การจำแนกปรมัตถธรรม

คัมภีร์ธาคฤดา	ว่าด้วย	ธาคฤแห่งปรมัตถธรรม
คัมภีร์ปุกคณบัญญัติ	ว่าด้วย	บัญญัติ บุคคล และปรมัตถ์
คัมภีร์กถาวัตถุ	ว่าด้วย	การถามและตอบในปรมัตถธรรม
คัมภีร์ยมก	ว่าด้วย	การแสดงปรมัตถธรรมเป็นคู่ๆ
คัมภีร์มหาปฏิฐาน	ว่าด้วย	ปัจจัยของปรมัตถธรรม

ส่วนพระอภิธรรมมัตถสังคหะ มาจากคำว่า

อภิธมฺม แปลว่า ธรรมอันประเสริฐยิ่ง หมายความว่า เป็นธรรมที่มีอยู่จริง เป็นธรรมที่เป็นจริง

อตุตฺถ แปลว่า เนื้อความ หมายความว่า เป็นเนื้อหาหรือเป็นหัวข้อแห่งพระอภิธรรม ได้แก่เจต เจตสิก รูป นิพพาน

และบัญญัติ

สังฺ แปลว่า โดยย่อ

คห แปลว่า รวบรวม

เมื่อประมวลความหมายเข้าด้วยกันแล้ว มีความหมายว่า จิต เจตสิก รูป นิพพาน และบัญญัติ ที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ในพระอภิธรรมปิฎก ๘คัมภีร์นั้นได้รวบรวมมาแสดงโดยย่อในปกรณ์นี้ พระอภิธรรมมัตถสังคหะเป็นชื่อของปกรณ์ที่พระอนุชาราชจารย์ได้รวบรวมอธิบายความโดยย่อแห่งพระอภิธรรมปิฎก แบ่งเป็น ๙ปริจเจทคือ

ปริจเจทที่ ๑ ชื่อว่า จิตตสังคหวิภาค	รวบรวมแสดงจิตปรมัตถ์
ปริจเจทที่ ๒ ชื่อว่า เจตสิกสังคหวิภาค	รวบรวมแสดงเจตสิกปรมัตถ์
ปริจเจทที่ ๓ ชื่อว่า ปกิณณกสังคหวิภาค	รวบรวมแสดงธรรมต่างๆ ๖หมวดคือ เวทนา เหตุ ทวาร กิจ อารมณฺ์ และวัตถุ
ปริจเจทที่ ๔ ชื่อว่า วิถีสังคหวิภาค	รวบรวมแสดงวิถิจิต
ปริจเจทที่ ๕ ชื่อว่า วิถิมุตตสังคหวิภาค	รวบรวมแสดงจิตที่พ้นวิถิและธรรมที่เกี่ยวข้องกับจิตที่พ้นวิถิ
ปริจเจทที่ ๖ ชื่อว่า รูปสังคหวิภาค	รวบรวมแสดงรูปปรมัตถ์และนิพพานปรมัตถ์
ปริจเจทที่ ๗ ชื่อว่า สมุจจยสังคหวิภาค	รวบรวมแสดงธรรมที่สงเคราะห์เข้าเป็นหมวดเดียวกันได้
ปริจเจทที่ ๘ ชื่อว่า ปัจจัยสังคหวิภาค	รวบรวมแสดงธรรมที่อุปการะซึ่งกันและกัน และแสดงบัญญัติธรรมด้วย
ปริจเจทที่ ๙ ชื่อว่า กัมมปฏิฐานสังคหวิภาค	รวบรวมแสดงอารมณ์อันเป็นที่ตั้งแห่งการงานทางใจ คือ สมถะ และ วิปัสสนา

สถานที่ในการจัดการเรียนการสอน

ปัจจุบันมีการจัดการสอนหรือแสดงความรู้ทางพระอภิธรรม ในสถานที่ต่างๆไม่เฉพาะแต่ในวัดเท่านั้นยังมีการจัดสอนอยู่ในสถานศึกษาต่างๆตามชมรม หรือศูนย์การศึกษา ตลอดจนธรรมสถานต่างๆด้วย การจัดสรรเวลาต่างๆเป็นไปตามความเหมาะสมของแต่ละสถานที่นั้นๆ

ภาคผนวก ๒

๑๘๒

ระเบียบมหาเถรสมาคม
ว่าด้วยการจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัด
พ.ศ. ๒๕๔๑

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๕ ตรี แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มหาเถรสมาคมวางระเบียบไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบมหาเถรสมาคมนี้ เรียกว่า "ระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัด พ.ศ. ๒๕๔๑"

ข้อ ๒ ระเบียบมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ในระเบียบนี้

"การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี" หมายความว่า การศึกษาดนตรีหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ "โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัด" หมายความว่า สถานที่ยังจัดให้มีการเรียนการสอนตามหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ที่ตั้งขึ้นตามเกณฑ์กำหนดในจังหวัดนั้น ๆ

"ผู้จัดการ" หมายความว่า เจ้าอาวาสวัดซึ่งเป็นสถานที่ตั้งของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัด แห่งนั้น ๆ หรือพระภิกษุที่เจ้าอาวาสมอบหมายเป็นลายลักษณ์อักษร

"ลาจรายใหญ่" หมายความว่า พระภิกษุผู้บริหารการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัด

ข้อ ๔ ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า คณะกรรมการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัด ประกอบด้วยเจ้าคณะจังหวัด เป็นประธานคณะกรรมการ รองเจ้าคณะจังหวัด เป็นรองประธานคณะกรรมการ เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะจังหวัดนั้น เป็นกรรมการ โดยมีเจ้าคณะใหญ่ เป็นประธานคณะที่ปรึกษา เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค เป็นคณะที่ปรึกษา

ข้อ ๕ การจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัด ให้ผู้จัดการยื่นหนังสือพร้อมทั้งแบบขอจัดตั้งตามแบบของกรมการศาสนาเสนอคณะกรรมการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัดพิจารณาให้เสร็จก่อนวันวิสาขบูชา แล้วนำเสนอแม่กองบาลีสนามหลวง เพื่อนำเสนอมหาเถรสมาคมอนุมัติ เมื่อได้รับอนุมัติแล้ว ให้แม่กองบาลีสนามหลวงออกใบประกาศจัดตั้งและแจ้งกรมการศาสนาทราบ

ข้อ ๖ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัดประกอบด้วยคุณสมภพ ดังนี้

๖.๑ เป็นสำนักศาสนศึกษา ที่มีกาเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี มีนักเรียนส่งเข้าสอบและสอบได้ประโยคบาลีสนามหลวงติดต่อกัน ๓ พ.ศ. ขึ้นไป

- ๖.๒ เป็นสำนักศาสนศึกษาที่มีการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ตั้งแต่ชั้นบาลีไวยากรณ์ ถึง
ชั้นเปรียญธรรม ๔ ประโยค
- ๖.๓ มีครู - อาจารย์ ผู้ดำเนินการสอนครบทุกชั้นประโยค
- ๖.๔ มีนักเรียนเข้าสอบประโยคบาลีสมาคมหลวงตั้งแต่ชั้นประโยค ๑ - ๒ ถึงชั้นเปรียญธรรม ๔ ประโยค ไม่น้อยกว่า
๒๐ รูป มีผลการสอบได้ของนักเรียนมากพอสมควร
- ๖.๕ มีอาคารเรียนเป็นหลังพอจะ
- ๖.๖ มีบุคลากรทางการศึกษา คือ ผู้จัดการ อาจารย์ใหญ่ ครู นักเรียน

ข้อ ๗ ในจังหวัดเดียวกัน ถ้ามีสำนักศาสนศึกษาที่มีคุณสมบัติครบตามข้อ ๖ ให้จัดตั้งเป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกบาลีประจำจังหวัด..... แห่งที่ ๑ - ๒ - ๓ ตามลำดับการจัดตั้ง

ข้อ ๘ จังหวัดที่มีนักเรียนน้อย จะรวมกันหลายจังหวัดจัดตั้งขึ้นเป็นแห่งเดียวกัน โดยชื่อว่า โรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกบาลีประจำจังหวัด (ใส่ชื่อจังหวัดทุกจังหวัดที่รวมกันจัดตั้งด้วย) ก็ได้ โดยให้เจ้าอาวาสวัดที่โรงเรียนนั้นตั้งอยู่ หรือพระภิกษุ
ที่เจ้าอาวาสมอบหมายเป็นลายลักษณ์อักษร เป็นผู้จัดการ

ข้อ ๙ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัดแห่งใด ที่มีจำนวนนักเรียนเข้าสอบ และผลการสอบได้ของ
นักเรียนลดต่ำลงเกินควรติดต่อกันเป็นเวลา ๓ ปี ให้ยกเลิกสถานะของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัดแห่งนั้น โดย
อนุมัติของมหาเถรสมาคม

ข้อ ๑๐ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัด ที่ถูกยกเลิกสถานะแล้ว วัสดุ ทรัพย์สินต่าง ๆ ที่ได้มาจากการ
จัดสรรหรืองบประมาณอุดหนุน ให้อยู่ในภาวะพิจารณาของคณะกรรมการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัดดำเนินการ

ข้อ ๑๑ เพื่อให้การดำเนินงานและการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัด มีความเรียบร้อยเรียบร้อย
เรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ ให้แม่กองบาลีสนามหลวงออกข้อบังคับ วารระเบียบฯ โดยไม่ขัดแย้งกับกฎหมาย พระธรรมวินัย
กฎหมายมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ หรือประกาศมหาเถรสมาคม

ประกาศ ณ วันที่ ๔ เดือน มีนาคม พ.ศ. ๒๔๕๒

(สมเด็จพระญาณสังวร)

สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

ศูนย์วิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หลักเกณฑ์การพิจารณาจัดตั้ง
โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัด
โดย แม่กองบาลีสนามหลวง

โดยที่การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเป็นการศึกษาแผนกหนึ่งของคณะสงฆ์ มีการจัดการเรียนการสอนการสอบเป็นลำดับโลก
ได้ผลดีทุกประการเพื่อสนองงานพระศาสนาแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ผู้ผ่านกระบวนการการศึกษาในแต่ละชั้นภูมิได้บำเพ็ญการกุศลกิจ
เป็นคุณเป็นประโยชน์ต่ออภิปุณฺณศาสนกิจอย่างดียิ่ง

ปัจจุบัน ถึงแม้ระบบการศึกษาของชาติจะมีความเจริญรุดหน้าไปอย่างต่อเนื่อง แต่ระบบการศึกษาของคณะสงฆ์ก็ยังทรง
คุณค่าและทรงสถานะเป็นที่เชื่อถือของประชาชนโดยทั่วไป ทั้งนี้ เพราะระบบการผลิตและการวัดผลยังทรงไว้ซึ่งความเข้มแข็ง และ
สามารถจะวัดความรู้ความสามารถได้อย่างชัดเจนตลอดมา

เพื่อให้การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีนี้ มีความมั่นคงและสนองตอบความต้องการของสงฆ์ตลอดไป ทั้งเป็นการ
สนับสนุนส่งเสริมการศึกษาแผนกนี้ให้มีความเจริญโดยยิ่งขึ้นไป มหาเถรสมาคมจึงได้วางระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการจัดตั้ง
โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัด พ.ศ. ๒๕๕๑ โดยมีประกาศ ณ วันที่ ๑ เดือน มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๒

ด้วยระเบียบนี้ เป็นผลให้มีสำนักศาสนาศึกษาในส่วนภูมิภาคได้ส่งเอกสาร (แบบฟอร์ม) มา เพื่อขอจัดตั้งโรงเรียน
พระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัดนั้น ๆ เป็นจำนวนแผนก เฉพาะในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ นี้ รวมทั้งหมด ๒๑๓ สำนัก ผ่านคณะกรรมการ
พิจารณาและการอนุมัติของมหาเถรสมาคมจำนวน ๒๓ สำนัก

ดังนั้น จึงเห็นสมควรแจ้งเกณฑ์การพิจารณาพิจารณาระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี
ประจำจังหวัด และเกณฑ์ประกอบการพิจารณาโดยอนุโลม ดังนี้

๑. เป็นสำนักศาสนาศึกษาที่มีการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี มีนักเรียนส่งเข้าสอบและสอบได้ประโยคบาลี
สนามหลวงติดต่อกัน ๓ พ.ศ. ขึ้นไป
 ๒. เป็นสำนักศาสนาศึกษาที่มีการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ตั้งแต่ต้นบาลีไว้จนครบ ๖ ถึงระดับประโยค ป.๓.๕
 ๓. มีครู-อาจารย์ ผู้ศึกษาการสอนครบทุกชั้นประโยค
 ๔. มีนักเรียนทำสอบประโยคบาลีสนามหลวงตั้งแต่ที่ประโยค ๑-๖ ถึงขั้นปริยัติธรรม ๔ ประโยค ไม่น้อยกว่า ๒๓ รูป
มีผลการสอบได้ของนักเรียนทุกพรอคว
 ๕. มีผลการสอบได้ของนักเรียน ๓ พ.ศ. ขึ้นไป ติดต่อกันตั้งแต่ประโยค ๑-๖ ถึง ปริยัติธรรม ๔ ประโยค
 ๖. มีผลการสอบได้ของนักเรียนทุกพรอคว โดยมารวมจำนวนของนักเรียนที่สอบจริงประโยค ๑-๖ ถึง ปริยัติธรรม ๔
ประโยค (ไม่ว่ารวมจำนวนผู้ที่สอบผ่าน ๑ วิชา เป็นต้นไปแล้วเก็บไว้) แล้วด้วยกัน แล้วรวมจำนวนนักเรียนผู้สอบได้ประโยค ๑-๖ ถึง ปริยัติธรรม
๔ ประโยค ทั้งหมด ถ้าจำนวนที่สอบได้เท่ากันหรือเกินกว่าจำนวน ๑ ส่วน ใน ๓ ส่วน (๑/๓) ของจำนวนผู้เข้าสอบจริง ประโยค ๑-๖
ถึงปริยัติธรรม ๔ ประโยค ถือว่าผ่านเกณฑ์กำหนด คือมีผลการสอบได้ของนักเรียนทุกพรอคว
 ๗. มีข้อมูลหลักฐานถูกต้อง ตรงตามแบบเอกสาร (แบบฟอร์ม) ที่กำหนดไว้
- สำนักศาสนาศึกษาใดที่ผ่านเกณฑ์พิจารณาตามกำหนดนี้และได้รับอนุมัติจากมหาเถรสมาคมแล้ว จึงจะได้รับการแต่งตั้งเป็น
โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัด ฯ

**ประมวลสาเหตุแห่งการไม่ผ่านการพิจารณาเพื่อจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัด
ของสำนักศาสนศึกษาต่าง ๆ
ปี พ.ศ. ๒๕๔๒**

โดยที่เมื่อมหาเถรสมาคมได้วางระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัด พ.ศ. ๒๕๓๑ ได้มีสำนักศาสนศึกษาทั่วประเทศได้ส่งเอกสาร (แบบฟอร์ม) ขอจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัด มารวมทั้งสิ้น ๒๑๓ สำนัก ผ่านการพิจารณาและอนุมัติให้จัดตั้งเป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัดได้ โดย มหาเถรสมาคม จำนวน ๒๓ สำนัก

ในสำนักที่ไม่ผ่านการพิจารณาตามเกณฑ์ที่กำหนดนั้น เมื่อได้ตรวจสอบแล้วมีหลายสาเหตุด้วยกัน ซึ่งพอจะประมวลได้ดังนี้

๑. ใช้แบบฟอร์มที่จัดทำขึ้นเอง มีได้ใช้แบบฟอร์มตามที่กรมการศาสนาได้จัดทำโดยอนุมัติของมหาเถรสมาคม ดังนั้นจึงมีข้อมูลหลักฐานและการรับรองไม่ตรงตามที่ประสงค์
๒. มีนักเรียนเข้าสอบ (สอบจริง) ไม่ครบ ๓ พ.ศ.
๓. มีนักเรียนเข้าสอบครบ ๓ พ.ศ. แต่ไม่ติดต่อกัน
๔. ในทั้ง ๓ พ.ศ. นั้น บาง พ.ศ. มีนักเรียนเข้าสอบไม่ครบชั้นประโยค (ประโยค ๑-๒ ถึงชั้นเปรียญธรรม ๙ ประโยค)
๕. ในทั้ง ๓ พ.ศ. บาง พ.ศ. มีนักเรียนเข้าสอบทุกชั้น (ประโยค ๑-๒ ถึง เปรียญธรรม ๙ ประโยค) รวมแล้วน้อยกว่าเกณฑ์ที่กำหนด คือ ๒๐ รูปขึ้นไป
๖. ในทั้ง ๓ พ.ศ. บาง พ.ศ. มีแต่จำพรรษาเรียนส่งเข้าสอบ แต่ไม่มีผลการสอบไล่ของนักเรียน
๗. สำนักศาสนศึกษาบางแห่งผนวกเข้ากับโรงเรียนอื่นประโยค ๑-๓ ที่สอบได้วิชาเดียวเข้ารวมอยู่ในจำนวนผู้สอบได้ด้วย ซึ่งในความเป็นจริงนั้น ผู้สอบได้วิชาเดียวยังไม่ถือว่าเป็นผู้สอบได้โดยสมบูรณ์
๘. รวมจำนวนนักเรียนที่สอบได้ประโยค ๑-๒ ถึง เปรียญธรรม ๙ ประโยค ทั้งหมด ไม่น้อย ๑ ส่วน ใน ๓ ส่วน (๑/๓ ส่วน) ของจำนวนนักเรียนที่เข้าสอบทั้งหมด (ประโยค ๑-๒ ถึง ประโยค ๑-๙)
๙. สำนักศาสนศึกษาบางแห่งแจ้งรายการไม่ตรงกับหลักฐานที่มีอยู่ ตามบัญชีประกาศรายชื่อผู้สอบได้ประกาศศาสนบาลีประจำปี

ด้วยสาเหตุต่าง ๆ ตามที่ประมวลมานี้ เป็นผลให้สำนักศาสนศึกษา ๑๙๐ สำนัก ไม่ผ่านการพิจารณาและอนุมัติในการจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัด ตลอดจนสำนักศาสนศึกษาต่าง ๆ แต่จะอย่างไรก็ตาม ในปี พ.ศ. ๒๕๔๒ นี้ มีสำนักศาสนศึกษาที่ผ่านการพิจารณาและอนุมัติเพื่อการจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัด จำนวน ๒๓ สำนัก และหวังว่าในที่สุด ๆ ไป คงมีสำนักศาสนศึกษาที่มีคุณสมบัติครบตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ได้รับการพิจารณาและอนุมัติจัดตั้งเป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัดเพิ่มขึ้นและครบทุกจังหวัดทั่วประเทศ

เมื่อดูเห็น การพัฒนาการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีให้มีผลสนองต่อสภากิจการสงฆ์ของงานพระศาสนาโดยยิ่งขึ้นไป ควรขอเชิญกระบวนการพิจารณา การนำเสนอและวิถีปฏิบัติที่เคร่งครัดความเจริญและความดีแก่แห่งพระศาสนาสืบไป เป็นสิ่งซึ่งควรทำให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนได้ด้วยรูปแบบและวิธีการอันเป็นปัจจุบัน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ส่วนที่ ๓
การจัดตั้งสำนักการศึกษา

ระเบียบการจัดตั้งสำนักศึกษา

การศึกษาจะปรัญติธรรมทั้งแผนกบาลีและแผนกธรรม แต่เดิมมาไม่ได้อาศัยเป็นรูปโรงเรียน
แต่ได้จัดตั้งกับเรือนภายในวัด การศึกษาพระปริยัติธรรมเมื่อเป็นกิจจะสงฆ์อย่างหนึ่งที่จะศึกษาเล่าเรียน
พระธรรมวินัยคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ผู้ซึ่งจะปฏิบัติตัวในพระพุทธศาสนาจะต้องศึกษาพระธรรมวินัย การศึกษา
เล่าเรียนบาลีและธรรม จัดสอนกับเรือนภายในวัดนั้น ๆ เมื่อถึงสมัยสวดสังเขปช่วยงานรับหน้าที่ทางการศึกษาของ
ท่านเหล่านั้น เมื่อถึงปีเรือดอนจนถึงปี พ.ศ. ๒๔๔๘ คณะสงฆ์ได้ขอพระ เหมินทรราชวรมหาเจ้านายว่าด้วยการจัดตั้งสำนัก
พ.ศ. ๒๔๔๘ ขึ้น ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๕๐ องค์การการศึกษาได้ขอพระ เหมินทรราชวรมหาเจ้านายว่าด้วยการจัดตั้งสำนักศึกษา
พุทธจักรวาระ ๒๔๕๐ ยกเลิกพระ เหมินทรราชวรมหาเจ้านายว่าด้วยการศึกษา พ.ศ. ๒๔๕๕ และใช้ระเบียบใหม่ให้
ระเบียบดังกล่าวนี้ไว้จนถึงปี พ.ศ. ๒๔๕๘ องค์การการศึกษาเห็นสมควรปรับปรุงการศึกษาศึกษาที่เจริญ
และถูกต้อง และเหมาะสมกับกาลเทศะ เพื่อประโยชน์แก่พระปริยัติธรรมในการจัดการศึกษาในส่วนพระศาสนา
จึงได้ยกเลิกระเบียบขององค์การการศึกษา ว่าด้วยการศึกษา พุทธจักรวาระ ๒๔๕๐ และระเบียบแก้ไขเพิ่มเติม
ที่เนื่องด้วยการจัดตั้งสำนักศึกษา และให้ใช้ระเบียบขององค์การการศึกษา ว่าด้วยการศึกษา พุทธจักรวาระ ๒๔๕๕ ที่
ประกาศใช้ใหม่แทน และได้ใช้ระเบียบฉบับนี้ในการจัดตั้งสำนักศึกษามานับแต่บัดนี้

ระเบียบองค์การการศึกษา ว่าด้วยการศึกษา พุทธจักรวาระ ๒๔๕๕ มีเนื้อหาระวม ๑๔ ข้อ
แบ่งเป็น ๕ ลักษณะดังนี้

ลักษณะ ๑ ความทั่วไป

- ๑. ระเบียบนี้ให้เรียกว่า "ระเบียบองค์การการศึกษา ว่าด้วยการศึกษา พุทธจักรวาระ ๒๔๕๕"
- ๒. ในระเบียบนี้

- (ก) คำว่า "การศึกษาศึกษา" หมายถึงการศึกษาปริยัติธรรมและการศึกษารูปอย่างอื่น ๆ
อันเกี่ยวเนื่อง
- (ข) คำว่า "การศึกษาศึกษาปริยัติธรรม" หมายถึงการศึกษาธรรมและบาลี
- (ค) คำว่า "สำนักศึกษาศึกษา" หมายถึงสำนักเรียนปริยัติธรรม
- (ง) "สำนักศึกษาศึกษา" หมายถึงสำนักที่สอนปริยัติธรรมตามหลักสูตรระเบียบกระทรวง
มหาดไทยศึกษา ขององค์การการศึกษา
- (จ) "สำนักศึกษาศึกษา" หมายถึงสำนักที่สอนปริยัติธรรมตามหลักสูตรระเบียบสำนัก
องค์การการศึกษา

ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ลักษณะ ๒ การวัดตั้งและรูปแบบสถานศึกษา

๓. วัดที่ตั้งวัดวัดชุมชนเลือกสำนักศึกษารวมหรือสำนักศึกษามูลนิธิ ให้รายงานต่อคณะกรรมการ
สงฆ์อำเภอ และคณะกรรมการสงฆ์จังหวัดโดยลำดับ เพื่อจัดระเบียบวัดวัดคณะ นิยามแล้วแต่กรณี

๔. ให้คณะกรรมการสงฆ์อำเภอ และคณะกรรมการสงฆ์จังหวัด มีหน้าที่พิจารณาจัดกาารให้วัด
ทั้งหลายในสังกัดจัดตั้งสำนักศึกษารวมและสำนักศึกษามูลนิธิขึ้นตามแนวเกณฑ์การวัด และให้
เจ้าอาวาสและศึกษารจังหวัดมีหน้าที่ควบคุม ควบคุมตรา ที่แจ้ง แนะนำ ช่วยเหลือในการดำเนินการในสำนักนั้น ๆ
ดำเนินไปโดยระเบียบเรียบร้อย

๕. เพื่อให้ประโยชน์แก่การศึกษาเกี่ยวกับการศาสนาให้แก่นักศึกษาทุกสำนัก
ให้รายงานการศึกษาประจำปี เสนอคณะกรรมการสงฆ์อำเภอและคณะกรรมการสงฆ์จังหวัดตามลำดับ
และให้คณะกรรมการสงฆ์จังหวัดรวบรวมรายงานนั้นส่งถึงกรมการศาสนาภายในวันที่ ๓๐ เมษายน ของปี
ถัดไปทุกปี เพื่อนำเสนอองค์การศึกษา

ลักษณะ ๓ หลักการศึกษาศาสนศึกษาและการสอนโดยประจำ

๒. การสอนศาสนาและการสอนโดยประจำให้เป็นตามหลักสูตรและวิธีการที่องค์การศึกษากำหนด

ขึ้น

ลักษณะ ๔ การเปิดปิดภาคเรียน

๓. การเปิดปิดภาคเรียนของสำนักศึกษาศาสนศึกษาโดยปกติให้แบ่งเป็น ๓ ภาค เรียกว่า ภาค
วิชาละ ภาคพรรษา และภาคปลารวง โดยคำนวณเวลาดังนี้

(๑) สำนักศึกษารวม

- ก. ภาควิชาละ เริ่มตั้งแต่ ๑ ค่า เดือน ๘ จนถึงสิ้น ๘ ค่า เดือน ๔
- ข. ภาคพรรษา เริ่มตั้งแต่ ๘ ค่า เดือน ๘ จนถึงสิ้น ๑๓ ค่า เดือน ๑๑
- ค. ภาคปลารวง เริ่มตั้งแต่ ๑ ค่า เดือน ๑๖ จนถึงสิ้น ๑๓ ค่า เดือน ๑๖

(๒) สำนักศึกษามูลนิธิ

- ก. ภาควิชาละ เริ่มตั้งแต่ ๑ ค่า เดือน ๖ จนถึงสิ้น ๘ ค่า เดือน ๔
- ข. ภาคพรรษา เริ่มตั้งแต่ ๘ ค่า เดือน ๔ จนถึงสิ้น ๑๑ ค่า เดือน ๑๑
- ค. ภาคปลารวง เริ่มตั้งแต่ ๑ ค่า เดือน ๑๖ จนถึงสิ้น ๑๑ ค่า เดือน ๑๖

๔. การปิดการเรียนประจำของสำนักศึกษาศาสนศึกษา ให้ปิดวันใดวันหนึ่ง ๒ วัน

๕. นอกจากกรณีปกติ เมื่อเจ้าสำนักศึกษาศาสนศึกษาเห็นว่าการสอนจะพิจารณาตามเวลาเปิด
ปิดให้เหมาะสมกับท้องถิ่น ๆ หรือเหตุการณณ์อื่นสมควรก็ได้ แต่ทั้งนี้จำเป็นต้องให้นักศึกษารวมต้องมีเวลาเรียน
ไม่น้อยกว่า ๑๕ ชั่วโมง สำนักศึกษามูลนิธิต้องมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า ๑๖ ชั่วโมง

ลักษณะ ๕ การสอนพิเศษ

๑. การสอนพิเศษรวมทั้งเป็นลักษณะพิเศษเฉพาะ และสอนพิเศษตามกำหนดตาม
แห่งลักษณะวิชา ดังต่อไปนี้

(๑) การสอนพิเศษรวมทั้งเป็นลักษณะพิเศษเฉพาะ หรือเป็นลักษณะพิเศษ
ซึ่งได้โดยสอนกับตัวรวมทั้งไปสอนตามโรงเรียนตามบ้านหรือเป็นนักเรียน

(๑) ครูสอนธรรมชั้นโท อย่างต่ำต้องเป็นนักธรรมชั้นเอก หรือเป็นนักธรรมชั้นโท ซึ่งได้เคยเข้าสอบนักธรรมชั้นเอกมาแล้วหรือ เป็นเปรียญ

(๒) ครูสอนธรรมชั้นเอกต้องเป็นนักธรรมชั้นเอก หรือเป็นเปรียญ

(๓) ครูสอนบาลีต้องเป็นเปรียญ

(๔) ในทางอื่นที่เกี่ยวกับ การ ดำเนินการปกครองและจำเป็นที่จะให้ครูที่มีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าที่ที่สอนเป็นครูก็ได้

๑๑. ในการแต่งตั้งและถอดถอนครูประจำชั้นสำนักศึกษารวมและสาขา ให้พิจารณาจากคุณสมบัติและ วิชาที่จำเป็นตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการเสนอจากกระทรวงมหาดไทยและทบวงมหาดไทย

ลักษณะ ๒ เงินอุดหนุนการศึกษาพิเศษ

๑๒. สำนักศึกษาที่กระทรวงได้รับบำรุงจากเงินอุดหนุนการศึกษาพิเศษตามระเบียบนี้ โภคภัณฑ์ สำนักศึกษาที่กระทรวงมีจำนวนนักเรียนตั้งแต่หนึ่งร้อยคนขึ้นไป หรือ สำนักศึกษาบาลีที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่หนึ่งร้อยคนขึ้นไป

(๑) สำนักศึกษาที่กระทรวงตั้งอยู่ตามแหล่งที่ขยายพระราชอาณาเขต ติดต่อกันทางทะเล

(๒) สำนักศึกษาที่สร้างขึ้นตั้งอยู่ตามท้องที่กันดาร การวินิจฉัยลักษณะแห่งท้องที่ให้

ปฏิบัติตามมติของคณะรัฐมนตรีรวมการส่งจังหวัด

๑๓. เงินอุดหนุนการศึกษาพิเศษที่สำนักศึกษานักเรียนหญิงหนึ่ง ๆ จะพึงได้รับนั้น โดยปกติมีจำนวนไม่เกินอัตราต่อไปนี้

ก. สำนักศึกษารวม

(๑) มีนักเรียนชายรวมกันหรือชายเดี่ยวตั้งแต่ ๑๖ รูปขึ้นไป ได้รับบำรุงไม่เกิน

๑๖๖ บาท

(๒) มีนักเรียนชายรวมกันหรือชายเดี่ยว ตั้งแต่ ๑๖ รูปขึ้นไป ได้รับบำรุงไม่เกิน

๒๖๖ บาท

(๓) มีนักเรียนชายรวมกันหรือชายเดี่ยว ตั้งแต่ ๑๖ รูปขึ้นไป ได้รับบำรุงไม่เกิน

๓๖๖ บาท

ข. สำนักศึกษารวมและบาลีที่มีจำนวนนักเรียนรวมทั้ง ๑๖ รูปขึ้นไป และมีจำนวนนักเรียนบาลีตั้งแต่ ๑๖ รูปขึ้นไป ได้รับบำรุงไม่เกิน ๖๖๖ บาท

๑๔. สำนักศึกษานักเรียนหญิง มีค่าการศึกษาและค่าช่วยนิตยภัตและสุขภาพเป็นพิเศษ องค์การศึกษาระหว่างเงินอุดหนุนสำนักศึกษานักเรียนเป็นอิสระและเงินค่าอาหารนักเรียนซึ่งกำหนดไว้ในข้อ ๑๓ ก็ได้

๑๕. เงินอุดหนุนการศึกษาพิเศษให้ช่วยบำรุงนักเรียนที่ขาดแคลนหรือเจ็บป่วย หรือจำเป็นในการใด ๆ อันเกี่ยวกับการศึกษาทั่วไป

๑๖. นิตยภัตครูและนักเรียนรวม ให้ช่วยบำรุงและช่วยเหลือผู้ปกครอง โดยคำนึงถึงปริมาณและคุณภาพของงาน ไม่เกินอัตราดังต่อไปนี้

(๑) ครูสอนธรรมไม่เกินเดือนละ ๕๖ บาท

(๒) ครูสาขาบาลีไม่เกินเดือนละ ๖๖ บาท

๑๑. เพื่อประโยชน์แก่การศึกษาของราษฎรและเพื่ออุดหนุนการศึกษาแก่คนพิการ ประจำปี ๒๕๕๑ ให้ศึกษาจังหวัด
จัดการสำรวจหาผู้มีฐานะยากจนที่สมควรได้รับทุนบำรุงจากเงินอุดหนุนการศึกษาแก่คนพิการเป็นประจำ
เสนอคณะกรรมการส่งเสริมจังหวัดส่งถึงกรมการศึกษาภายในวันที่ ๓๑ กรกฎาคม ของปีปัจจุบัน หากพบกำหนด
ในลوائحของกระทรวงศึกษาธิการ

ลักษณะ ๗ บุคคลอื่น

๑๒. ให้กรมการศึกษาแก่คนพิการ ให้เป็นตามระเบียบนี้ และเพื่อความสะดวกเรียบร้อยให้อำนาจ
กำหนดเกณฑ์หรือวิธีปฏิบัติใด ๆ จะช่วยให้เป็นความสะดวกแก่การปฏิบัติการศึกษาแก่คนพิการ โดยอนุมัติ
แห่งองค์การศึกษา

สถิติสำนักศึกษาทั่วประเทศ

ตามระเบียบองค์การศึกษา ว่าด้วยการจัดการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๔๕ ข้อ ๑๓
ได้กำหนดเงินอุดหนุนการศึกษาแก่คนพิการที่สำนักศึกษาแห่งหนึ่ง ๆ จะพึงได้รับโดยแบ่งประเภทสำนักศึกษ
ออกเป็น ๔ ประเภท ดังนี้

ประเภท ๑ หมายถึง สำนักศึกษาศูนย์ฝึกศึกษารวมถึงโรงเรียนข้างเคียง ตั้งแต่ ๒๖ รูปขึ้นไป
ได้รับเงินบำรุงไม่เกิน ๑๐๐ บาท

ประเภท ๒ หมายถึง สำนักศึกษาศูนย์ฝึกศึกษารวมถึงโรงเรียนข้างเคียง และ โห ตั้งแต่ ๒๖ รูปขึ้นไป
ได้รับเงินบำรุงไม่เกิน ๒๐๐ บาท

ประเภท ๓ หมายถึง สำนักศึกษาศูนย์ฝึกศึกษารวมถึงโรงเรียนข้างเคียง โห และ เอก ตั้งแต่ ๒๖ รูป
ขึ้นไป ได้รับเงินบำรุงไม่เกิน ๓๐๐ บาท

ประเภท ๔ สำนักศึกษาศูนย์รวมเขตนคร (มีจำนวนนักเรียนรวมทั้งแต่ ๒๖ รูปขึ้นไป
และมีจำนวนนักเรียนมาตั้งแต่ ๑๑ รูปขึ้นไป ได้รับเงินบำรุงไม่เกิน ๒๐๐ บาท

นับตั้งแต่วันที่กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้ระเบียบองค์การศึกษา ว่าด้วยการจัดการศึกษา
พุทธศักราช ๒๕๔๕ กรมการศึกษาได้จัดสรรเงินอุดหนุนการศึกษาแก่คนพิการประเภทใดก็ตาม ปีพ.ศ. ๒๕๖๓
กรมการศึกษาได้จัดสรรเงินอุดหนุนแก่สำนักศึกษาประเภท ๑ จำนวน ๕๐๐ สำนัก ประเภท ๒ จำนวน
๑,๕๐๐ สำนัก ประเภท ๓ จำนวน ๒,๐๐๐ สำนัก และประเภท ๔ จำนวน ๕๕๐ สำนัก รวมเป็นเงิน
๑,๖๐๘,๐๐๐ บาท ปรากฏรายละเอียดตามตารางข้างล่าง

กรมการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, "หนังสือรายงานการศึกษา ประจำปี ๒๕๖๓"
พท ๒๕

สถิติและผลงานการศึกษา

ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัย องค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม

ในรอบ ๔๕ ปี (พ.ศ. ๒๔๙๔ - ๒๕๕๓)

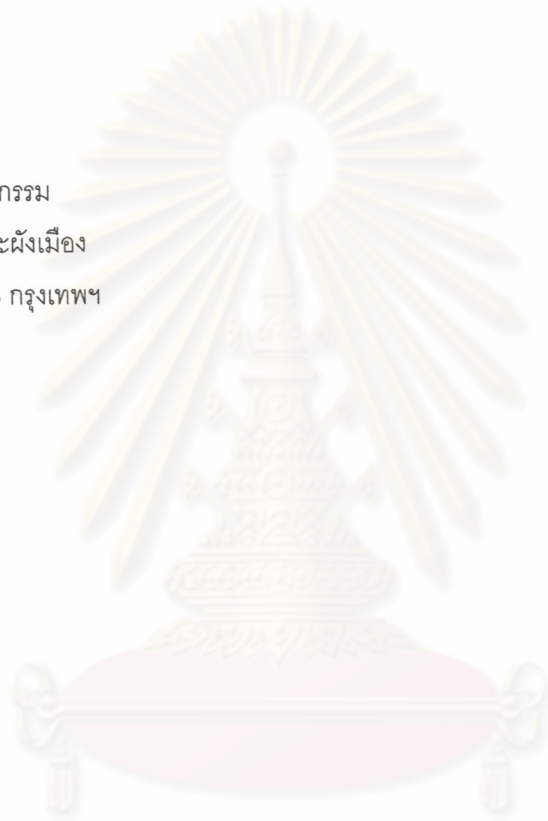
ปีที่	พ.ศ.	จำนวน อาจารย์	จำนวน นักเรียน	ส่งสอบ	สอบได้	คิดเป็น เปอร์เซ็นต์
1	2494 - 2495	6	57	11	2	18.18
2	2495 - 2496	6	63	15	7	46.66
3	2496 - 2497	6	63	21	5	28.80
4	2497 - 2498	5	79	26	8	23.07
5	2498 - 2499	6	93	22	14	63.63
6	2499 - 2500	7	59	23	20	43.47
7	2500 - 2501	6	79	30	11	36.66
8	2501 - 2502	5	84	32	4	12.50
9	2502 - 2503	7	78	22	10	45.45
10	2503 - 2504	9	68	27	5	18.52
11	2504 - 2505	8	63	28	9	32.14
12	2505 - 2506	7	48	28	11	39.28
13	2506 - 2507	6	53	30	12	40.00
14	2507 - 2508	7	50	24	12	50.00
15	2508 - 2509	9	45	32	18	56.25
16	2509 - 2510	8	70	50	13	26.00
17	2510 - 2511	7	66	50	18	36.00
18	2511 - 2512	7	51	45	11	24.45
19	2512 - 2513	8	65	40	16	40.00
20	2513 - 2514	9	76	40	11	27.50
21	2514 - 2515	9	59	49	11	22.44
22	2515 - 2516	8	57	49	13	26.53
23	2516 - 2517	10	77	66	13	19.69

ปีที่	พ.ศ.	จำนวน อาจารย์	จำนวน นักเรียน	ส่งสอบ	สอบได้	คิดเป็น เปอร์เซ็นต์
24	2517 - 2518	11	85	54	24	44.44
25	2518 - 2519	10	83	61	19	31.14
26	2519 - 2520	11	73	63	16	25.39
27	2520 - 2521	11	111	73	25	34.24
28	2521 - 2522	12	118	85	27	31.76
29	2522 - 2523	11	110	78	30	38.48
30	2523 - 2524	14	150	96	33	34.37
31	2524 - 2525	12	132	88	21	32.86
32	2525 - 2526	12	119	81	25	30.86
33	2526 - 2527	15	119	80	23	28.75
34	2527 - 2528	15	181	80	34	42.50
35	2528 - 2529	16	191	129	42	32.58
36	2529 - 2530	16	229	163	67	40.74
37	2530 - 2531	16	310	201	90	44.78
38	2531 - 2532	18	321	226	91	40.27
39	2532 - 2533	15	322	246	104	42.27
40	2533 - 2534	15	258	213	74	34.74
41	2534 - 2535	15	239	202	116	57.47
42	2535 - 2536	15	268	211	90	42.65
43	2536 - 2537	16	226	207	97	46.85
44	2537 - 2538	17	246	218	103	47.24
45	2538 - 2539	16	243	213	120	56.33
46	2539 - 2540	17	261	208	99	47.60
47	2540 - 2541	18	245	204	68	33.33
48	2541 - 2542	20	280	240	119	49.58
49	2542 - 2543	23	300	243	88	36.21
50	2543	22	335	246	154	62.60

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

- ชื่อ นายเสกสรร เล็กอุทัย
- เกิดเมื่อ วันที่ ๓๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ ที่ กรุงเทพมหานคร
- วุฒิการศึกษา สถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙
- ตำแหน่ง สถาปนิก ๔
- สถานที่ทำงาน สำนักสถาปัตยกรรม
กรมโยธาธิการและผังเมือง
ถนนพระราม ๖ กรุงเทพฯ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย